

L'aspre

(ALDC, V, 1247. L'aspre)

L'aspre (s. XIV) és un “pal, canya, plantat a terra per a sostenir arbres tendres i plantes enfiladisses” (DIEC); deriva del llat. ASPERU (adj.) ‘aspre al tacte, amb la superfície plena d'irregularitats’, convertit en substantiu, ‘pal, fust sense desbastar’. Les motivacions són:

1) el genèric ‘pal, vara’: *aspre*; *pal*, *pal de fusta* 103, *palet* 109, dim., amb la var. *palo* 75-81, 87, 158, 162, 164, 180-183, 185, 186, 189; *vara* 145; *totxo* ‘garrot’ 90, 99, 100, 118, d'origen preromà; *paicel*, modificació de *paixell* (< PAXILLU ‘aspre’), habitual al Vallespir i l'Alt Empordà (cf. oc. *paissèl*); *politxo*, var. de *palitxo*, der. de *pal*, potser a través del mossàrab (< *PALICIONE?), amb assimilació [ə]...[o] > [o, u]...[o] (DECat), o bé per metàtesi del llat. PAXILLŌNE, dim. de PAXILLU ‘pal’, si no és der. de PALU amb el doble suf. -itx i -ó (DCVB); *estaca*; *canya* (< CANNA); *perxa* ‘peça de llenya llarga i prima’ 20, 46 (< PĚRTĪCA); *bastó* 40, 90, 116, 141, 185, *bastó de guia* 151; *barra* 57, 117, d'origen incert, dim. *barró* 86; *ficot* 95, *ficòs* 93, der. de *ficar* < llat. vg. *FICCARE < *FIGICARE, der. de FIGĒRE ‘clavar, ficar, fixar’; *brilló* 96, potser var. de *brulló*, der. de *brull* (< llat. vg. gàl·lic BRŪGILOS ‘brolla’), amb palatalització de la vocal pel contacte amb [ʎ]; *llata* ‘barra prima’ 94 (< baix llat. LATA < potser cèltic *SLATA ‘vara, estaca’); *pollanc* 119; *piquet*, manlleu al fr., on és der. de *piquer*

(< llat. vg. *PICCARE); *tiba* ‘cosa rígida’ 177, deverbal de *tibar*, potser de *estibar* ‘omplir un receptacle fins a posarlo tibant’;

2) ‘pal forcat’: *forqueta* 167, *forquilla* 152, *forcana* 93, *forcatxa* 130, 138, der. de *forca* 152, 156 (< FŪRCA);

3) ‘sostenidor’: *puntal*, der. *puntala* 66, 113, dim. *puntalet* 155, 190, *puntel* 85; *estintol* 32, deverbal de *estantolar*, der. de *estalonar* encreuat amb *estant* ‘puntal’, i tancament de [ə] > [i], *estontal* 26, metàtesi de *estantol*; *sostén* 31; *pitja* 65; *falca* 165, *falqueta de canya* 154;

4) ‘guia’: *tutor* 7, 122, del llat. TUTŌRE, der. de TUĒRI ‘protegir’; *guia* 19, postverbal de *guiar*, del germ. *WIDAN ‘acompanyar, guiar’; *bastó de guia* 151.

Per als comentaris de *pal* (*palo*), *vara*, *puntal* (*puntala*, *puntalet*), *estaca*, *sostén*, *falca*, *falqueta*, *bastó*, *pitja*, *forqueta*, *forcana* i *pollanc*, veg. mapa 780.

Des d'una perspectiva geolingüística, comparant aquest mapa amb el de *estaló* (veg. mapa 780), notem l'àrea àmplia de *puntal* en els dos i la presència exclusiva en el primer de *aspre* (cat. central i mall.), de *piquet* (ross.), de *politxo* (mall. i men.) i de *paicel* (Àger), mentre que en el segon se singularitzen *estaló* i *forca*.

Són mots normatius *aspre*, *puntal*, *forca*, des del DOrt, 1917.

